

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL
NÚMERO 45 / SEGONA ÈPOCA / JUNY 2000

**Consell
de Mallorca**

---

alimara

Núm. 45

Segona època, Juny 2000

Edita: Consell Insular de Mallorca
Redacció: Departament de Serveis Socials
General Riera, 67
07010 Palma
Tel.: 971 76 07 62
Fax: 971 76 19 52

Portada: Bodegó Oli damunt tela. Jorge Azri

Maquetació
i impressió: Gràfiques Marín

Dipòsit Legal: PM - 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

* Imprès amb paper ecològic

El tema central d'aquest número són les prestacions, millor dit, el sistema de protecció social públic al qual pot accedir en aquests moments un ciutadà de les Illes Balears. Per això, dins de les prestacions, hem de parlar, bàsicament, de prestacions econòmiques i sanitàries. Per altra part, hem de parlar de tots els distints nivells de prestacions, des de les ofertades per la Seguretat Social de part de l'Estat fins a les prestacions ofertades pels ajuntaments, passant per la Renda Mínima d'Inserció que és responsabilitat del Govern de les Illes Balears i dels distints consells.

Per això, hem cregut oportú demanar als responsables de les diferents institucions que tenen alguna cosa a dir sobre les prestacions públiques que ens fessin arribar el seu parer sobre el tema. En concret, col·laboren en aquest número el Sr. Alfonso Ruíz Abellan, Director Provincial de l'INSS a les Illes Balears; la Sra. Josefina Santiago Rodríguez, Directora-Gerent de l'IBAS; el Sr. Guillem Riera Colom, Director d'Acció Social del Departament de Serveis Socials del Consell de Mallorca i el Sr. Rogelio Araujo Gil, Director d'Àrea d'Acció Social de l'Ajuntament de Palma.

Per altre costat, hem cregut convenient complementar aquestes opinions amb les col·laboracions de dos col·lectius prou importants en l'execució de les prestacions: els treballadors socials i els graduats socials. Els primers com a tècnics que en fan ús, en el seu treball tècnic amb els ciutadans, i els segons com a pèrits en la seva aplicació. Per això, també podreu trobar seguidament dos articles que se sol·licitaren als col·legis professionals d'ambdós col·lectius professionals.

Per últim, afegir només que, com a complement d'aquests articles (o aquests articles com a complement seu), cal consultar el darrer article de Documents Tècnics en el qual s'enumeren les diferents prestacions.

L'INSTITUT NACIONAL DE LA SEGURETAT SOCIAL (INSS)
Una entitat gestora bàsica en el Sistema de la Seguretat Social

Alfonso Ruiz Abellán,
Director provincial de l'INSS a les Illes Balears

I. Els primers temps

enguany celebrem el centenari de la creació de la Seguretat Social, l'aniversari de la qual ve marcat per la Llei d'accidents de treball en la indústria del 30 de gener del 1900. El que justifica que aquesta Llei de 1900 es consideri amb justícia l'origen del sistema de protecció social públic, és que aquesta norma inclou no només la protecció preventiva de la salut i de la integritat física dels treballadors, sinó també una protecció generalitzada contra els accidents de treball, que cerca la determinació de la responsabilitat jurídica derivada del sinistre amb vistes a la seva reparació econòmica. Aquesta norma, a través de la plasmació de la teoria del «*risic professional*», contribuï de manera notable a la transformació de la realitat social del seu temps i exercí una notable influència en la concreció dels conceptes bàsics de dret del treball que han seguit vigents fins ara.

No obstant, no es tracta en aquestes línies de ressaltar la importància d'aquesta Llei, que en tingué molta, sinó d'analitzar, aprofitant la perspectiva que dona la celebració del nostre primer centenari, en quin moment ens trobam i quines són les perspectives de futur del sistema de la Seguretat Social.

La reforma institucional portada a terme a partir de 1978, substitueix els més de 100 organismes públics, per tres entitats gestores amb l'objectiu d'unificar, per àrees funcionals, la gestió del sistema. Aquestes àrees són: prestacions econòmiques que s'encomanen a l'INSS, l'assistència sanitària que s'encomana a l'INSALUD i els serveis socials encomanats a l'INSERSO, transformat posteriorment en l'Institut de Migracions i Serveis Socials, moltes competències del qual s'han transferit a les comunitats autònomes des de 1981. També es creà la Tresoreria General amb competències en aquelles funcions transversals que són comunes a tot el sistema: inscripció, afiliació, cotització i recaptació. L'Institut Social de la Marina i l'INEM completen el quadre d'entitats.

II. La missió de l'INSS

Des del mateix instant de la seva creació, l'INSS ha tingut plena consciència de la importància del seu paper com a gestor. Un paper que ha estat presidit per la idea que una gestió racional, eficaç i eficient constitueix una premissa indispensable per a l'engegada efectiva d'una legislació que té com a darrer objectiu la protecció dels drets socials. Aquesta idea està expressada amb gran claredat per Enrique de la Villa i Aurelio Desdentado Bonete per als quals «*cap sistema de seguretat social pot funcionar sense l'existència d'entitats gestores*».

Algunes funcions bàsiques de les entitats gestores són les següents:

* Interpretació de les normes legals que constitueixen l'ordenament positiu de la Seguretat Social.

* Emissió d'actes administratius a efectes d'inclusió en el sistema o règim de protecció de què es tracti.

* Reconeixement del dret a les prestacions.

* Pagament o satisfacció de la prestació.

* Exigibilitat de responsabilitat als beneficiaris de prestacions o a tercers.

* Exercici de funcions inspectores i de control.

El RDL 36/78, de 16 de novembre, crea l'INSS a qui encomana la gestió i administració de les prestacions econòmiques del sistema de Seguretat Social. A més d'aquestes competències genèriques, també s'han anat atribuint a l'INSS les següents funcions: el reconeixement del dret a l'assistència sanitària; la cooperació amb el Departament de tutela de determinades funcions, en l'àmbit internacional, exercint la funció d'Organisme d'enllaç, d'acord amb les previsions dels Reglaments comunitaris o Convenis internacionals; la gestió del Fons Especial de les Mutualitats de Funcionaris de la Seguretat Social; la gestió i funcionament del Banc de Dades de Pensions, etc.

Amb tot, la missió principal de l'INSS és la gestió de les prestacions econòmiques del sistema de Seguretat Social, juntament amb el reconeixement del dret a l'assistència sanitària. Actualment aquestes prestacions són les següents:

1. Assistència sanitària. Té per objectiu la prestació dels serveis mèdics i farmacèutics necessaris per conservar o restablir la salut dels beneficiaris del Sistema, i també la seva aptitud per al treball. Proporciona, a més, els serveis convenients per completar les prestacions mèdiques i farmacèutiques, atenent de forma especial la rehabilitació física que calgui per aconseguir una completa recuperació professional del treballador.

2. Incapacitat temporal. Situació en la que es troba el treballador quan s'està impossibilitat temporalment per treballar i rep assistència sanitària de la Seguretat Social.

3. Maternitat, que inclou l'adopció i l'acolliment. Són els seus beneficiaris els treballadors en general inclosos els contractats per a la formació i a temps parcial, qualsevol sigui el sexe, que frueixin els períodes de descans corresponents, sempre que reuneixin els següents requisits: **estar afiliats i en alta o en situació assimilada a l'alta, i tenir cobert un període de cotització.**

4. Rise durant l'embaràs. Situació que protegeix la dona treballadora durant el període de suspensió del seu contracte en els supòsits en què procedeixi el canvi de lloc de treball i no pugui portar-se a terme, percebent en el seu defecte la prestació econòmica corresponent.

5. Incapacitat permanent. És la situació del treballador que, després d'haver estat sotmès a tractament prescrit i d'haver estat donat d'alta mèdicament, presenta reduccions anatòmiques o funcionals greus, susceptibles de determinació objectiva i previsiblement definitiva, que disminueixin o anul·lin la seva capacitat laboral. No obstarà a aquesta qualificació la possibilitat de recuperació de la capacitat laboral de l'invàlid, si aquesta possibilitat s'estima mèdicament com incerta o a llarg termini. La incapacitat es classifica en graus: parcial, total, absoluta i gran invalidesa.

6. Lesions permanents no invalidants. Tota lesió, mutilació o deformitat que sigui causada per accident de treball o malaltia professional. Que tingui caràcter definitiu. Que no constitueixi incapacitat permanent. Que alteri o disminueixi la integritat física del treballador. Que estigui catalogada en el barem establert a l'efecte.

7. Subsidi de recuperació. En són beneficiàries les persones sotmeses a un tractament rehabilitador que impliqui la baixa en el treball i la conseqüent pèrdua del sou i els perceptors de les prestacions per incapacitat permanent parcial o total amb possibilitat raonable de recuperació.

8. Jubilació. En són beneficiàries les persones incloses en el Sistema, afiliades i en alta o en situació assimilada a la d'alta, que reuneixin les condicions d'edat, període mínim de cotització i fet causant. També els treballadors afiliats al Sistema de la Seguretat Social que, en la data del fet causant, no estiguin en alta o en situació assimilada a l'alta, sempre que reuneixin els requisits d'edat i cotització establerts.

9. Mort i supervivència: la necessitat objecte de protecció no és la vida del treballador, sinó la derivada del fet mateix de la mort, o sigui, la situació de necessitat en què de manera real o presumpte, queden totes aquelles persones que vivien i depenien del treballador mort. La mort del treballador suposa, amb al conseqüent acabament de la seva relació laboral, o amb la conseqüent extinció del dret a cobrar de manera directa la pensió que fins aleshores venia cobrant o hagués tingut dret a cobrar, que les persones dependents del subjecte mort deixin de percebre aquesta aportació, al marge de les despeses que el sepeli del difunt pugui comportar. Les prestacions de mort i supervivència són les següents:

- A. Auxili per defunció
- B. Pensió de viduïtat
- C. Pensió d'orfandat
- D. Pensió a favor de familiars
- E. Subsidi temporal a favor de familiars.

10. Prestacions per fill a càrrec. En la seva doble modalitat: econòmica i no econòmica. A efectes de la primera es considera «fill a càrrec» a aquell qui visqui amb el beneficiari i al seu compte, sempre que sigui menor de 18 anys o, sent major d'aquesta edat, estigui afectat per una minusvàlua igual o superior al 65%, qualsevol sigui la naturalesa legal de la seva filiació. No romp la convivència la separació transitòria motivada per raó d'estudi, treball, tractament mèdic, rehabilitació o altres causes semblants. A efectes de la prestació no econòmica, es considera com a fill a càrrec només el menor de tres anys. La protecció familiar s'ha vist incrementada recentment amb les prestacions econòmiques per naixement de fill i per part múltiple.

III. Evolució del model

L'evolució del Sistema de Seguretat Social, tant pel que fa a la seva configuració jurídica com a la seva gestió, ha requerit una notable flexibilitat per adaptar-se als continus canvis que, en una societat avançada com la nostra, s'han anat produint. Pel que fa a la gestió, les reformes portades a terme han tingut tres eixos bàsics:

* Adaptar els mitjans i procediments que possibiliten, en la seva plenitud, l'exercici dels drets de prestacions econòmiques, apropant alhora la pròpia gestió al ciutadà, simplificant els procediments, per permetre la reducció de tràmits i, amb això, la ràpida satisfacció de la prestació, amb l'objectiu últim que no existís una interrupció de rendes pel fet que una persona passés des de la situació d'actiu a la de pensionista.

* Un desplegament i perfeccionament de la gestió per tal de possibilitar una atenció al ciutadà personalitzada i propera, que tendís, alhora, a conèixer les idees, les inquietuds i els interessos dels assegurats, amb la finalitat de reorientar permanentment les seves activitats i adaptar-les a les necessitats canviant dels

seus «clients».

* Eliminar o evitar la incidència de l'ús indegut de la protecció per tal d'aconseguir que els drets de la protecció social fossin a favor d'aquells que es trobin en la situació que la pròpia llei determina.

Per portar a terme aquestes reformes, ha calgut afrontar un seguit de reptes, entre els que cal esmentar:

- 1 La modernització dels mètodes de treball
- 2 El perfeccionament de la informació
- 3 L'atenció al ciutadà
- 4 El redimensionament de la xarxa de centre amb element essencial de

l'oferta de serveis.

Podem concloure que, en aquests moments, l'INSS es troba immers en un procés de millora contínua, atès que la gestió de qualsevol organització i també la d'aquelles que tenen una naturalesa pública, ha de dirigir-se a la consecució de la qualitat total, a través de la determinació d'uns objectius específics que, en residenciar-se sobre la gestió de les prestacions econòmiques que conformen l'àmbit de l'acció protectora de la Seguretat Social, han de perseguir:

* Com a objectiu bàsic, que mai no existeixi interrupció de rendes en una persona pel fet de passar des de la situació d'actiu a la de pensionista, la qual cosa implica que les prestacions econòmiques es reconeixin en el menor temps possible.

* A la vegada, que aquesta gestió tingui una qualitat contrastada, de forma que els seus elements de seguretat i fiabilitat assolixin les majors quotes.

* Que sigui una gestió propera als clients de l'organització entenent aquest terme no en clau mercantil, de manera que els ciutadans que es dirigeixen a l'entitat tot sol·licitant una prestació o demanant qualsevol informació, percebin que estan proveïts d'uns drets, previstos en les lleis, drets que l'INSS pretén no només fer-los efectius -perquè hi està obligat- sinó bàsicament assegurar aquests drets fins i tot sense que els ciutadans s'hagin de desplaçar dels seus domicilis o, en cas d'haver-ho de fer, ho facin en els punts de contacte més proper a ells.

* Una gestió «activa», que no només s'orienti a satisfer les demandes dels seus clients, sinó que, d'alguna manera, pugui avançar-s'hi, coneixent d'antuvi què esperen de l'organització per, d'aquesta forma, anar posant els mitjans i els recursos que possibiliten complir aquestes expectatives, o millorar-les.

IV. La Seguretat Social emergent

Quant al futur immediat del Sistema de protecció social que la Seguretat Social representa, cal assenyalar que tindrà un desplegament important durant els propers anys, atès que les principals recomanacions del Pacte de Toledo s'han complert:

- S'ha tancat el procés de separació de les fonts de finançament de la Seguretat Social en els termes indicats en la pròpia Llei General de la Seguretat Social.

- S'ha procedit, per primer cop a la constitució d'un Fons de reserva, amb una dotació inicial de 100.000 milions, un cop sanejat el Sistema.

- S'ha clos el procés d'equiparació de les pensions mínimes de viduïtat per a beneficiaris amb menys de 60 anys i càrregues familiars.

- S'ha produït un notable increment de les quanties de les pensions mínimes, de forma que la pensió bàsica (jubilació i incapacitat, majors de 65 anys

---

amb cònjuge a càrrec) s'equipara al sou mínim interprofessional i la resta de les pensions mínimes s'incrementen entre un 5 i un 16%.

- S'han revisat les quanties de la protecció familiar per fill a càrrec menor de 18 anys, elevant-se en més d'un 34% per a l'any 2000.

Tot això en el marc de l'acord parlamentari que donà lloc a la subscripció del Pacte de Toledo, però precisament la potencialitat del Pacte, que demana periòdicament una reflexió sobre el que és millorable en el Sistema, ens porta a pensar que tenim un bon instrument per assolir noves metes de solidaritat en un clima de diàleg i consens.